

УДК 351.74:623.746.8(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.46>

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Проскурня Є.Є.,
*старший викладач кафедри тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України,
Одеський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-9095-673X*

Проскурня Є.Є. Особливості нормативно-правового забезпечення використання безпілотних авіаційних комплексів підрозділами національної поліції України.

Безпілотні авіаційні комплекси стали ефективним інструментом для виконання широкого спектра поліцейських завдань, включаючи патрулювання, спостереження, збір доказів на місцях злочинів, пошук зниклих осіб та координацію дій в умовах надзвичайних ситуацій. Це вимагає адекватного та оперативного правового реагування.

Попри активне застосування дронів на практиці, нормативно-правове регулювання їх використання підрозділами Національної поліції України залишається фрагментарним та містить прогалини. Багато аспектів, зокрема реєстрація, сертифікація операторів, обмеження польотів та процедури отримання дозволів, регулюються переважно підзаконними актами або тимчасовими положеннями, які не завжди узгоджуються з вищим законодавством, таким як Повітряний кодекс України чи Закон України «Про Національну поліцію».

Таким чином, наукова робота має на меті заповнити існуючі прогалини, систематизувати чинну нормативну базу та розробити обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення правового забезпечення використання безпілотних авіаційних комплексів, що сприятиме підвищенню ефективності правоохоронної діяльності Національної поліції України та дотриманню принципу верховенства права.

У статті розглянуто особливості нормативно-правового забезпечення використання безпілотних авіаційних комплексів підрозділами Національної поліції України. Проаналізовано зміни, внесені Законом України № 3232-ІХ від 13 липня 2023 року до Закону України «Про Національну поліцію України», які легалізують застосування поліцією повітряних суден та безпілотних літальних апаратів, а також надають повноваження щодо запобігання, виявлення та припинення порушень правил використання повітряного простору експлуатантами безпілотних літальних апаратів. Досліджено нові норми, що вводять до переліку спеціальних засобів Національної поліції України засоби і пристрої для протидії безпілотним літальним апаратам та дозволяють застосування вогнепальної зброї для примусового припинення польоту безпілотних суден. Визначено, що ці зміни трансформували Національну поліцію України з органу фіксації правопорушень на активного суб'єкта захисту повітряного простору. Водночас, наголошується на відсутності чіткого переліку засобів боротьби з безпілотними літальними апаратами та необхідності їх детальної класифікації та закріплення в законодавстві для використання підрозділами Національної поліції України.

Ключові слова: Національна поліція України, безпілотний літальний апарат, безпілотний авіаційний комплекс, повітряне судно, безпілотне повітряне судно, критична інфраструктура, місця здійснення спеціального поліцейського контролю, радіоелектронна боротьба, радіоелектронна розвідка.

Proskurnya E.E. Features of regulatory and legal support for the use of unmanned aircraft systems by units of the national police of Ukraine.

Unmanned aerial vehicles have become an effective tool for performing a wide range of police tasks, including patrolling, surveillance, collecting evidence at crime scenes, searching for missing persons, and coordinating actions in emergency situations. This requires an adequate and prompt legal response.

Despite the active use of drones in practice, the regulatory and legal regulation of their use by units of the National Police of Ukraine remains fragmented and contains gaps. Many aspects, including registration, operator certification, flight restrictions, and permit procedures, are regulated mainly by secondary legislation or temporary regulations, which are not always consistent with higher-level legislation, such as the Air Code of Ukraine or the Law of Ukraine «On the National Police».

Thus, the scientific work aims to fill existing gaps, systematize the current regulatory framework and develop substantiated proposals for improving the legal support for the use of unmanned aircraft systems, which will contribute to increasing the efficiency of law enforcement activities of the National Police of Ukraine and adherence to the principle of the rule of law.

The article examines the features of regulatory and legal support for the use of unmanned aerial systems by units of the National Police of Ukraine. The amendments made by the Law of Ukraine No. 3232-IX of July 13, 2023 to the Law of Ukraine «On the National Police of Ukraine» that legalize the use of aircraft and unmanned aerial vehicles by the police were analyzed, and also provide powers to prevent, detect and terminate violations of airspace rules by drone operators. New regulations were studied that introduce means and devices to counter unmanned aerial vehicles into the list of special means of the National Police of Ukraine and allow the use of firearms to forcibly terminate the flight of unmanned aircraft. It has been determined that these changes have transformed the National Police of Ukraine from a body for recording offenses to an active subject of airspace protection. At the same time, it is emphasized that there is no clear list of means of combating unmanned aerial vehicles and the need for their detailed classification and enshrining in legislation for use by units of the National Police of Ukraine.

Key words: National Police of Ukraine, unmanned aerial vehicle, unmanned aviation complex, aircraft, unmanned aircraft, critical infrastructure, places of special police control, electronic warfare, electronic intelligence.

Постановка проблеми. Проблематика полягає у неповноті та недостатній деталізації нормативно-правового регулювання використання безпілотних авіаційних комплексів та засобів протидії їм підрозділами Національної поліції України, попри нещодавні законодавчі зміни. Хоча Закон України «Про Національну поліцію України» доповнено новими повноваженнями щодо використання безпілотних літальних апаратів та протидії їх незаконному застосуванню, відсутні конкретні нормативно-правові акти, що регулюють вичерпний перелік засобів та пристроїв, призначених для виявлення та припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору. Немає чіткої вказівки на засоби боротьби з безпілотними літальними апаратами, їх типи та методи, а також не визначено, чи поширюватиметься боротьба лише на безпілотні літальні апарати, оператора, чи матиме комплексний характер. Це створює юридичну невизначеність та ускладнює практичне застосування наданих повноважень.

Метою дослідження є аналіз останніх законодавчих змін щодо повноважень Національної поліції України у сфері використання безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному застосуванню, а також виявлення прогалин у нормативно-правовому забезпеченні цих процесів з метою розробки пропозицій щодо вдосконалення відповідних норм.

Стан опрацювання проблематики. Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність Національної поліції, є Закон України «Про Національну поліцію України» від 04 липня 2015 року, стаття 23 якого містить 49 пунктів, що відображають повноваження поліції. Верховна Рада України, Законом № 3232-IX від 13 липня 2023 року, внесла суттєві зміни, доповнивши статтю 23 пунктами 47 і 48, статтю 42 пунктом 14, статтю 45 пунктом 14 та статтю 46 пунктом 8, що прямо стосуються безпілотних літальних апаратів та безпілотних повітряних суден.

Виклад основного матеріалу. Питання нормативно-правового забезпечення використання безпілотних авіаційних комплексів підрозділами національної поліції України вивчали і вивчають багато провідних науковців України. Так проблемою нормативно - правового забезпечення та порядком використання (застосування) безпілотних літальних апаратів підрозділами поліції для за-

безпечення громадської безпеки займались Мукоїда Р.В., Аносенков А.А., Крижановська О.В. [1]. Питання використання безпілотних літальних апаратів в діяльності національної поліції вивчали Шатрава С.О., Джафарова О.В., Денищук О.Є. [2]. Також проблемою особливостей застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції займались Саковський А.А., Науменко С.М., Кравченко С.І. [3]. А питання використання БПЛА в службово-бойовій діяльності поліцейських вивчали Фурса В.В., Поливанюк В.Д., та Покайчук В.Я. [4].

Основним нормативно-правовим актом Національної – поліції України є закон України «Про Національну поліцію України» від 04 липня 2015 року [5]. Згідно норм даного нормативно-правового документу повноваження поліції знайшли своє відображення в 49-и пунктах 23-ї статті.

Верховна Рада України в законі № 3232-IX від 13 липня 2023 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» внесла зміни в Закон України «Про Національну поліцію України» [6], а саме:

Частину першу статті 23 доповнити пунктами 47 і 48 такого змісту:

«47) використовує повітряні судна, безпілотні повітряні судна, транспортні засоби, що рухаються по поверхні води або під нею, у тому числі дистанційно керовані [6]».

Цією нормою законодавець вводить в дію в Національній поліції України термін безпілотного повітряного судна, визначення якого ми можемо знайти в Повітряному кодексі України. Так, згідно з його нормами, безпілотне повітряне судно – будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке пілотується дистанційно без пілота на борту [7]. Також визначення безпілотного повітряного судна можна знайти в нормативно-правових актах Міністерства Оборони України, а саме: наказі МОУ від 10.08.2018 № 401 «Про затвердження Правил технічної експлуатації безпілотних авіаційних комплексів I класу державної авіації України» та наказі МОУ від 08.12.2016 № 661 «Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України». Так, згідно з даними нормами, безпілотне повітряне судно – безпілотний літальний апарат – повітряне судно, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються дистанційно за допомогою пункту дистанційного пілотування, розташованого поза повітряним судном, або повітряне судно, що здійснює політ автономно за відповідною програмою [8, 9].

«48) вживає заходів для запобігання, виявлення та припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден над визначеною територією чи об'єктом із спеціальним режимом або над місцем здійснення спеціального поліцейського контролю, проведення операцій із припинення правопорушення» [6]».

Цим положенням встановлюється прив'язка законодавства Національної поліції України із законодавством використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден. Визначається об'єкт скоєння правопорушення, а саме: визначена територія чи об'єкт із спеціальним режимом або місце здійснення спеціального поліцейського контролю.

2) в абзацах четвертому і сьомому частини першої статті 40 слова «літальні апарати» у всіх відмінках замінити словами «повітряні судна» у відповідному відмінку.

В цьому приписі знов бачимо прив'язку до Повітряного кодексу України, де дано визначення терміну повітряного судна. Так, згідно із ст. 79 цього кодексу повітряне судно – апарат, що підтримується в атмосфері у результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні [7].

3) частину четверту статті 42 доповнити пунктом 14 такого змісту:

«14) засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем» [6].

Цією нормою правотворець вводить поняття засобів та пристроїв, призначених для виявлення та припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України, вводячи ці засоби та пристрої в перелік спеціальних засобів, які можуть перебувати на озброєнні Національної поліції України. Проте в законі відсутній перелік цих засобів і пристроїв, і, виходячи з цієї норми, зовсім не зрозуміло яких саме засобів і пристроїв це стосується. Бо ніякого нормативно-правового акту, який би регулював ці відносини чи давав вичерпний перелік цих засобів і пристроїв в Національній поліції України просто не існує. І ми можемо тільки здогадуватись про

що йде мова, або користуватись нормативно-правовими актами інших міністерств та відомств України.

4) частину третю статті 45 доповнити пунктом 14 такого змісту:

«14) засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем, застосовуються під час:

а) припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що такі судна використовуються для вчинення правопорушення або становлять загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського;

б) охорони визначеної території чи об'єкта із спеціальним режимом, об'єкта критичної інфраструктури або місця здійснення спеціального поліцейського контролю, а також у разі участі у здійсненні державної охорони органів державної влади та посадових осіб» [6].

Законодавець пропонує розділити боротьбу поліції з безпілотними літальними апаратами на два типи, а саме: протидію використання безпілотних літальних апаратів які використовуються для вчинення правопорушення або становлять загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського та захистом об'єктів критичної інфраструктури, місць здійснення спеціального поліцейського контролю та державної охорони.

Водночас немає чіткої вказівки на засоби боротьби, їх типи та методи. Також не зазначено чи буде проводитись боротьба лише з безпілотними літальними апаратами, безпілотними авіаційними комплексами, оператором, чи вказані пристрої та засоби боротьби матимуть комплексний характер і будуть розповсюджуватись на всі три складові.

На мою думку, було б доречно розподілити всі засоби боротьби з безпілотними літальними апаратами на два типи – активні та пасивні, про що прямо зазначити в статті закону. Активні засоби боротьби у свою чергу розподілити на наступні підвиди: застосування засобів електромагнітного ураження, застосування засобів протиповітряної оборони, застосування безпілотних літальних апаратів – перехоплювачів, застосування радіоелектронної боротьби з безпілотних літальних апаратів та застосування засобів лазерного ураження [10].

До пасивних засобів боротьби з безпілотними літальними апаратами можна віднести засоби створення електронних перешкод, засоби радіоелектронної розвідки, засоби перехоплення управління безпілотними літальними апаратами, сітки – перехоплювачі та ін.

Усі засоби боротьби з незаконним використанням безпілотних літальних апаратів слід закріпити в ст. 45 Закону України про Національну поліцію України надавши чіткі рекомендації щодо їх призначення та використання.

Також слід сказати, що законодавець вводить в дію термін «критична інфраструктура». В Законі України від 16.11.2021 «Про критичну інфраструктуру» визначаються правові та організаційні засади створення та функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури [11]. Також сказано, що цей закон є складовою законодавства у сфері національної безпеки.

Всі ці норми трансформували Національну поліцію з органу, що переважно фіксував правопорушення у повітряному просторі, на активного суб'єкта його захисту, надавши прямі повноваження на «примусове припинення польоту безпілотного літального апарата» шляхом перехоплення сигналів, пошкодження або навіть знищення [4; с. 42].

5) частину четверту статті 46 доповнити пунктом 8 такого змісту:

«8) для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що таке судно використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, шляхом пошкодження чи знищення безпілотного повітряного судна та/або складових частин безпілотної авіаційної системи».

Ухвалюючи цю норму законодавець дозволив застосування вогнепальної зброї (як найсуворішого заходу поліцейського примусу) для припинення польоту безпілотного літального апарату, шляхом його пошкодження чи знищення. Але мова йде лише про табельну вогнепальну зброю, і тільки короткоствольну чи автоматичну. Але доречно було б прописати про можливість використання будь-якої зброї, в тому числі і крупнокаліберних кулеметів, переносних зенітно-ракетних комплексів, спеціальної техніки тощо. Вважаю за доцільне передбачити можливість використання підрозділами поліції (батальйон поліції особливого призначення (БПОП), корпус оператив-

но-раптової дії (КОРД) тощо) важкого піхотного озброєння та спеціалізованих зенітних засобів виключно в умовах правового режиму воєнного стану та у взаємодії з Силами оборони України.

Висновки. Нещодавні зміни в Законі України «Про Національну поліцію України» суттєво розширили повноваження поліції, перетворивши її з органу, що переважно фіксував правопорушення, на активного суб'єкта захисту повітряного простору з прямими повноваженнями на примусове припинення польоту безпілотних літальних апаратів шляхом їх пошкодження або знищення.

Законодавець розділив боротьбу поліції з безпілотними літальними апаратами на два основні типи: протидія їх використанню для вчинення правопорушення чи створення загрози життю/здоров'ю, та захист об'єктів критичної інфраструктури, спеціального поліцейського контролю та державної охорони, але не деталізував засоби боротьби. Ключова проблема полягає у відсутності чіткого, нормативно закріпленого переліку спеціальних засобів та пристроїв, призначених для виявлення і припинення порушень експлуатантами безпілотних повітряних суден.

Вважаю за доцільне закріпити в статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» класифікацію засобів боротьби з безпілотними літальними апаратами на активні та пасивні з чіткими рекомендаціями щодо їх призначення та використання, та надати вичерпний перелік типів цих засобів.

Також, варто передбачити можливість використання спеціальними підрозділами поліції важкого піхотного озброєння та спеціалізованих зенітних засобів (не лише табельної короткоствольної/автоматичної зброї) для припинення польоту безпілотних літальних апаратів, особливо в умовах правового режиму воєнного стану та у взаємодії з Силами оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нормативно-правове забезпечення та порядок використання (застосування) безпілотних літальних апаратів (БПЛА) підрозділами поліції для забезпечення громадської безпеки. Методичні рекомендації / Аносенков А.А., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є. та ін.: ОДУВС, 2025. 112 с.
2. Використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції. Методичні рекомендації / С.О. Шатрава, О.В. Джафарова, Д.Є. Денищук та ін.: Харків. Харк. нац. ун-т внутр. Справ. 2022. 25 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/47c795da-25ab-4ac0-b88e-b123fcf93a4d/content>.
3. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А.А. Саковський, І. М. Єфіменко, С.М. Науменко, С.І. Кравченко та ін.: Київ. НАВС, 2022. 67 с. URL: https://www.navs.edu.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-laborator/lab_nni2/2023/metod_bppla.pdf.
4. Використання БПЛА в службово-бойовій діяльності поліцейських. Методичні рекомендації / Фурса В.В., Поливанюк В.Д., Покайчук В.Я. та ін.: Дніпро. Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 56 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/>.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2025 № 580- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню: Закон України від 13 липня 2023 року № 3232-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-20#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
7. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
8. Про затвердження Правил технічної експлуатації безпілотних авіаційних комплексів I класу державної авіації України: Наказ Міністерства оборони України від 10.08.2018 № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1062-18#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
9. Правила виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України: наказ Міністерства оборони України від 08 грудня 2016 року № 661. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-17#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
10. Завацький, О., Талкін, Ю., Мельниченко, А. (2025). Активні способи боротьби із безпілотними літальними апаратами у сучасних умовах ведення бойових дій. Міжнародний науковий журнал «Military Science», 2(4), 206-217. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.4.17>.
11. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листопада 2021 № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 02.12.2025).